

Årsrapport inkl. budgetunderlag

Valnämnden (beslutad 24-02-13)

2023

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning	3
2 Viktiga och intressanta händelser för individ och samhälle	3
3 Verksamhet	3
3.1 Uppföljning av grunduppdrag	3
4 Måluppföljning	4
4.1 Kommungemensamma mål	4
4.2 Strategiska områden/Förutsättningar/Utgångspunkter: I Mark ska vi vara en kreativ kommun för att alla ska trivas med att bo och leva	4
5 Agenda 2030 - Hållbara Mark	5
6 Uppföljning av internkontroll	5
6.1 Årets internkontrollarbete	5
6.2 Uppföljning av internkontrollplanen	6
7 Ekonomi	6
7.1 Driftredovisning.....	6
8 Följetal	6
8.1 Följetal verksamhet	6
9 Budgetunderlag	7
9.1 Utmaningar och slutsatser utifrån årsrapporten	7
9.2 Omvärld	7
9.3 Ekonomi.....	8
9.4 Personal- och kompetensförsörjning.....	8

1 Sammanfattning

Valnämndens budget för 2023 uppgår till 0,5 mnkr, varav 0,3 mnkr utgör arvoden till nämnden och 0,2 mnkr övriga kostnader avseende köp av tjänst från kommunstyrelsens förvaltning. Köpta tjänster från kommunstyrelsens förvaltning är nödvändigt då valnämnden inte har någon egen administrativ personal. Kostnaden för arvoden till nämnden uppgick till 0,2 mnkr vilket innebär ett överskott i förhållande till budget med 0,1 mnkr.

Givet ett nytt omvärldsläge, med ökad hot- och riskbild, parallellt med en ökad kravbild om god offentlig förvaltning, finns en stor utmaning i att valnämnden inte förfogar över särskilt stor budget och har få resurser idag. Därvid blir det en pedagogisk utmaning att, dels förklara att det idag finns dolda avropkostnader när vi inte kan peka på dessa med tydlighet, dels att det finns stora samordningsvinster att hämta genom en omorganisering av valarbetet som en kommunövergripande angelägenhet och process, där även tidigare dolda kostnader tydliggörs.

Det vi kan se är att den resurs som "köpts" av kanslienheten inte räcker till för allt löpande arbete som behöver utföras. En del arbete prioriteras bort som egentligen behöver utföras för att garantera lagenliga val och eller hålla valnämndens åtaganden. Slutligen så skapar det en arbetssituation som inte ger en fullgod arbetsmiljö i valadministrationen, vilket riskerar kontinuiteten och effektiviteten i arbetet med valnämndens verksamhet. Budgetunderlag för 2025-2028 beskriver behovet om stärkt bemanning för att komma tillrätta med tidigare brister i valnämndens verksamhet.

2 Viktiga och intressanta händelser för individ och samhälle

2023 har fortsatt präglats av krig i vår närhet. Rysslands invasion av Ukraina påminner oss alla om att en helt annan verklighet skulle kunna gälla även för oss och att förändringar kan komma snabbt. För valnämndens verksamhet blir det relevant att fundera över hur vi kan säkerställa arbetet med att genomföra val under andra omständigheter än de som föreligger idag.

Under 2023 har vi sett att hotbilden mot Sverige ökat och ett höjt beredskapsläge har trätt in. Säkerhetsfrågorna blir allt viktigare och manar till eftertanke i hur vi organiserar, planerar och utför våra arbetsuppgifter. Våra bedömningar i hur öppna och transparenta vi kan vara snävar in både kopplat till säkerhetsläget och till teknikens utveckling. Det blir allt viktigare att exempelvis tänka säkerhet även när det gäller vår information och hur den hanteras. För valnämndens verksamhet blir det extra viktigt att fundera över hur vi genomför säkra val både utifrån val- och personsäkerhet. I det kommande EU-parlamentsvalet behöver vi ta höjd för antagonistiska hot som skulle kunna organiseras gemensamt för flera länder när vi alla samtidigt går till val runt om i Europa.

Desinformation är ett annat viktigt ord under 2023. Vi ser påverkanskampanjer i vår omgivning och "fake news" har blivit ett begrepp som inte går att ignorera. Tidigare funderade vi mer över hur vi tillhandahåller information och når ut till olika språkgrupper och andra grupperingar, idag behöver vi dessutom skapa ett förtroende för att vår information är tillförlitlig och äkta.

Långsiktiga trender för valnämndens verksamhet, alldeles utan extraordinära händelser, är en allt svårare situation att rekrytera röstmottagare. Det sätt vi organiserar oss på idag är till stor del beroende av ett ideellt engagemang och det blir sårbart. Något som har uppmärksamats är att de som fortsatt är intresserade av att arbeta som röstmottagare i större utsträckning än tidigare tittar på grannkommuner och var man kan få störst ersättning för insatsen. Med en sådan trend blir det viktigt att kommunen i större utsträckning kan använda befintlig personal till att arbeta i genomförandet av val, som röstmottagare eller andra uppgifter.

3 Verksamhet

3.1 Uppföljning av grunduppdrag

Huvudverksamhet / Uppdraget uppfyllt	Helt	I hög grad	Delvis	I låg grad	Inte alls
Val					

Inget val ägde rum 2023.

Valnämndens grunduppdrag är att möjliggöra röstning vid genomförandet av rättssäkra val. Följetalen för utvärderingen av grunduppdraget i nämndens delårsrapport återspeglar endast valdeltagande i procent under ett faktiskt valår. Att bedöma och dra slutsatser om nämndens grunduppdrag baserat på valdeltagande kan bli missvisande. Arbetet med att säkerställa rättssäkra val och organiseringen av sådana, bör ske kontinuerligt även vid sidan av valår. Att säkerställa ändamålsenliga mål och nyckeltal blir ett framtida arbete för 2024.

Val

Förändrad inriktning på arbetet i valnämndens verksamhet

Valnämndens personella resurser har tills nu bestått av att "30 % administrativ tjänst" har köpts av kanslienheten vid kommunstyrelsens förvaltning ett icke-valår, och mer under valår. Genom upplägget har det inte tagits höjd för att säkerställa den löpande verksamhet som ligger under valnämnden alla år och som därmed inte riktigt har varit synlig.

Genom att inte hantera valnämnden som en myndighet med löpande verksamhet som nämnden utgör, har verksamheten tappat kontinuitet och effektivitet, då arbetet "börjat om" i samband med att genomförandet av val närmat sig.

Under 2023 har en ny riktning tagits i nämndens verksamhet och nya strukturer för valnämndens arbete börjat utformas. En tjänst har omvandlats på kommunkansliet för att skapa bättre förutsättningar för valnämndens arbete. Utvecklingsledaren som anställdes i juni har sedan dess arbetat till 100% med valnämndens uppdrag. Det innebär att verksamhetens faktiska kostnader är högre än vad som syns i valnämndens resultat.

Framåt behöver vi följa upp med att säkerställa kontinuerlig bemanning och organisering inom kommunorganisationen men även en robusthet i hur vi kan attrahera och rekrytera valarbetare även i framtiden. Denna robusthet uppnås genom att i större utsträckning möjliggöra för kommunens anställda att delta i genomförande av val, exempelvis som röstmottagare.

4 Måluppföljning

Kommunens verksamhet ska planeras med vision och mål för Marks kommun som utgångspunkt. I detta avsnitt följs mål och indikatorer upp.

Symbolförklaring	
	Mål för indikator: uppnått
	Mål för indikator: delvis uppnått
	Mål för indikator: inte uppnått
	Kan inte bedömas

4.1 Kommungemensamma mål

För att nå upp till målen om Bästa barnkommun och Bästa företagskommun samt att minska personalomsättningen är det viktigt att belysa och säkerställa den löpande verksamhet som ligger under valnämnden alla år och som inte riktigt har synliggjorts tidigare. Att tillsätta resurs på det sätt som skett tidigare skapar inte en attraktiv arbetssituation när en och samma person väntas utföra arbete som i alla andra verksamheter/förvaltningar utförs av flera personer med olika kompetenser. Att spänna över hela nämndens område, allt ifrån den högsta strategiska nivån till den mest jordnära operativa ger alltid att något prioriteras bort.

Personalomsättningen i "administratörstjänsten" vittnar om att det inte är hållbart att organisera arbete på detta vis. På sikt kan denna utmattning och utarmning av kunskap som det medför när man inte har kontinuitet och en kunskapsbank att stå på, innebära att kommunen faktiskt riskerar att val inte sker på lagenligt vis. Kommunen riskerar inte bara sin attraktivitet som arbetsgivare utan även att tilltron till kommunens myndighetsutövande minskar.

4.2 Strategiska områden/Förutsättningar/Utgångspunkter: I Mark ska vi vara en kreativ kommun för att alla ska trivas med att bo och leva

Nämndens mål: Vallokaler ska vara tillgängliga för alla och politiskt och religiöst obundna.

Indikatorer	Utfall 2021	Utfall 2022	Utfall 2023	Mål 2023	
Andel vallokaler som är politiskt och religiöst obundna	96%	100%	100%	= 100%	
Andel vallokaler som är tillgängliga för alla	96%	100%	100%	= 100%	

Andel vallokaler som är politiskt och religiöst obundna

Det har inte genomförts något val under 2023 vilket påverkar redovisningen av detta kapitel för 2023. Ambitionen är att utveckla detta kapitel framöver.

Nämndens mål: Lokaler för förtidsröstning ska vara tillgängliga för alla

Indikatorer	Utfall 2021	Utfall 2022	Utfall 2023	Mål 2023
Lokaler för förtidsröstning är tillgängliga för alla	100	100	100	≥ 100

Lokaler för förtidsröstning är tillgängliga för alla

Det har inte genomförts något val under 2023 vilket påverkar redovisningen av detta kapitel för 2023. Ambitionen är att utveckla detta kapitel framöver.

Nämndens mål: Röstmottagare har utbildats för uppdraget.

Indikatorer	Utfall 2021	Utfall 2022	Utfall 2023	Mål 2023
Andel röstmottagare som utbildats på plats i Mark	100%	99,5%	99,5%	= 99,5%

Andel röstmottagare som utbildats på plats i Mark

Det har inte genomförts något val under 2023 vilket påverkar redovisningen av detta kapitel för 2023. Ambitionen är att utveckla detta kapitel framöver.

5 Agenda 2030 - Hållbara Mark

Med anledning av att det mest är förberedande och planerande arbete som skett inom valnämndens verksamhet under 2023 finns det inte mycket att redovisa under detta kapitel.

Det är dock viktigt att ha med alla hållbarhetsaspekterna, ekonomiska, sociala och miljömässiga när det gäller planeringsarbetet inför 2024 års europaparlamentsval. Hur man kan ta sig till vallokaler är till exempel en viktig parameter när man planerar lokaler och valdistrikt. Var det finns möjlighet till förtidsröstning och var material förvaras för att minimera transporter. Hur avfall från vallokalerna tas omhand och om det finns möjligheter till samdistribution och samtransport.

I övrigt arbetar valnämnden främst mot delmål 16.10 i Agenda 2030. Det innebär att valnämnden ska säkerställa allmän tillgång till information i samband med allmänna val. Valnämnden antog i november 2023 en kommunikationsplan för att mer konkret överväga och tillse kommunikationsinsatser inför EU-valet 2024.

6 Uppföljning av internkontroll

6.1 Årets internkontrollarbete

Nämnder och styrelser har ansvar för att den interna kontrollen inom sitt verksamhetsområde är tillräcklig och ska rapportera om sitt arbete med intern kontroll.

Under 2023 har ett arbete startats upp för att kartlägga och utveckla organiseringen av valnämndens verksamhet. Arbetet är en förutsättning för att kunna arbeta mer ändamålsenligt, vilket i sin tur stärker arbetet med intern kontroll i positiv riktning. Arbetet kommer att behöva utvecklas under flera år, så att målet om trygga, rättssäkra och lagenliga val ska kunna genomföras av kommunen även framåt.

I tidigare internkontrollplan i delårsrapport för 2023 påtalas arvodets storlek som en risk kopplat till rekryteringen av röstmottagare. Ingen utredning för arvodena har ännu genomförts och målsättningen är att revidera arvodena inför de allmänna valen 2026.

Under 2023 har ingen ny verksamhetsskyddsanalys genomförts. Målsättningen är att inför EU-valet, endast uppdatera tidigare verksamhetsskyddsanalys.

Avsaknad av uppdaterade rutiner för hantering av störningar vid röstnings- och vallokaler lyfts fram som risk i samband med genomförande av val. Rutinen avses uppdateras inför kommande EU-val 2024.

I valnämndens delårsrapport för 2023 går att läsa, att det har saknats ett aktivt arbete med internkontrollplanen under 2023 och att det har gjorts en uppföljning av riskerna i juni genom observation.

6.2 Uppföljning av internkontrollplanen

Val

Risker	Uppföljning	Resultat av uppföljning 2023
Störningar vid röstrings- och vallokalerna	Finns rutiner för att åtgärda störningar vid röstringslokalerna	Det finns rutiner från valet 2022 som behöver uppdateras.
Svårigheter i att rekrytera röstmottagare, samt ordförande och vice ordföranden till valdistrikt inför val.	Arvodets storlek	Ingen utredning har genomförts.
	Rekrytering av röstmottagare	Rekryteringen är ännu inte påbörjad. Många röstmottagare upplevde uppdraget som värdefullt. Kan valkansliet förbättra de brister som lyftes vid utvärderingen kan nog många vilja delta igen.
Underbemanning och sårbarhet på valkansliet under icke valår	Bemanningsplan för valkansliet	Tjänsteman för valkansliet och arbetet mot valnämnden har anställts från juni 2023.
Underbemanning och sårbarhet på valkansliet under valår	Bemanningsplan för valkansliet	Tjänsteman har anställts men det saknas en plan för kansliets bemanning och organisering i övrigt.

7 Ekonomi

7.1 Driftredovisning

Tabell periodrapport

Belopp i miljoner kronor (mnkr)	Utfall 2021	Utfall 2022	Utfall 2023	Budget 2023	Avvikelse
Totalt					
Intäkter	0	0	0	0	0
Personalkostnader	-0,1	-1,5	-0,2	-0,3	0,1
Övriga kostnader	-0,4	-1,0	-0,2	-0,2	0,0
Nettokostnader	-0,5	-2,5	-0,4	-0,5	0,1

Analys av driftredovisning

Analys av driftredovisning

Arvoden

Valnämndens budget avseende personalkostnader består av arvoden till nämndens ledamöter. Kostnaden uppgick till 0,2 mnkr vilket innebär ett överskott i förhållande till budget med 0,1 mnkr.

Övriga kostnader

Övriga kostnader består av köp av en 30 procentig tjänst avseende nämndsekreterare/handläggare. Tjänsten köps från kommunstyrelsens förvaltning. Köpta tjänster från kommunstyrelsens förvaltning är nödvändigt eftersom valnämnden är en liten nämnd utan egen administrativ personal.

8 Följetal

8.1 Följetal verksamhet

Följetal är mått som speglar verksamhetens omfattning och utveckling.

Valdeltagande (%)

Följetal	Utfall 2020	Utfall 2021	Utfall 2022	Utfall 2023
Val till regionfullmäktige	-	-	82,3%	-
Val till kommunfullmäktige	-	-	82,5%	-
Val till europaparlamentet	-	-	-	-
Val till riksdagen	-	-	85,9%	-

9 Budgetunderlag

Huvuddragen i valnämndens budgetunderlag är att val behöver hanteras på ett annat sätt än vad som gjorts hittills. Arbetet med omtaget har startat 2023 vilket gör att det inte finns fullständiga underlag i nuläget för att berätta precis hur arbetet ska se ut och vad det kostar, men vi behöver fortsätta att arbeta för att val är en hela-kommunen-fråga och förhoppningsvis har vi mer preciserade inspel nästa år.

För valnämndens interna organisatoriska/planerande arbete behöver det tas höjd för att valnämnden har en löpande verksamhet alla år och att kostnaderna för det synliggörs omgående. 2025 års budgetering för valnämndens verksamhet bör motsvara en och en halv heltidstjänst alla år. På detta sätt kan myndigheten säkerställa uppgifter i sin verksamhet om registrering av administration, säkerhet, kommunikation, kundkontakt, HR, ekonomi, IT, inköp, chefsstöd, med mera, samt sitt grunduppdrag om möjliggörande av rättssäkra val. Därtill behövs ytterligare en heltidstjänst under ett valår för att samordna och handlägga valarbetet.

Givet ett nytt omvärldsläge, med ökad hot- och riskbild, parallellt med en ökad kravbild om god offentlig förvaltning, finns en stor utmaning i att valnämnden inte förfogar över särskilt stor budget och har få resurser idag. Det finns stora samordningsvinster att hämta genom en omorganisering av valarbetet som en kommunövergripande angelägenhet och process, där även gemensamma kostnader tydliggörs.

En faktor som innebär att valnämndens budget behöver utökas är direktivet om dygnsvila, som kan komma att bli tillämpbar på valprocessen. Detta skulle ge merkostnader för fler förordnade valarbetare, där kostnader kopplat till utbildning och ordförandeposter skulle öka.

En ytterligare faktor som behöver tillses är den om IT-system, där valnämnden på sikt behöver upphandla nytt valdatasystem för administration av val. Kostnader och behov är i nuläget outrett, men valadministrationen avser återkomma i frågan inför budgetunderlag 2026.

9.1 Utmaningar och slutsatser utifrån årsrapporten

En stor utmaning är att valnämnden inte förfogar över särskilt stor budget och har få resurser idag.

Det vi kan se är att den resurs som "köpts" av kanslienheten inte räcker till för allt löpande arbete som behöver utföras. En del arbete prioriteras bort som egentligen behöver utföras för att garantera lagenliga val och eller hålla myndigheten valnämndens åtaganden. Slutligen så skapar det en arbetsituation som inte ger en fullgod arbetsmiljö vilket riskerar kontinuiteten och effektiviteten i arbetet med valnämndens verksamhet.

Under 2023 har en ny riktning tagits i nämndens verksamhet och nya strukturer för valnämndens arbete börjat utformas. En tjänst har omvandlats på kommunkansliet för att skapa bättre förutsättningar för valnämndens arbete. Utvecklingsledaren som anställdes i juni har sedan dess arbetat till 100% med valnämndens uppdrag. Det innebär att verksamhetens faktiska kostnader är högre än vad som syns i valnämndens resultat.

9.2 Omvärld

Säkerhetsfrågor, informationshantering och att arbeta med tillförlitlighet och förtroende för myndigheten behöver få ta mer tid och resurs i anspråk framöver, liksom hur vi utför vårt arbete om världen omkring oss förändras.

Under 2023 har vi sett att hotbilden mot Sverige ökat och ett höjt beredskapsläge har trätt in. För valnämndens verksamhet blir det extra viktigt att fundera över hur vi genomför säkra val både utifrån valsäkerhet och utifrån personsäkerhet. I det kommande EU-parlamentsvalet behöver vi ta höjd för attentat som skulle kunna organiseras gemensamt för flera länder när vi alla går till val under samma tidsperiod runt om i Europa.

Desinformation är ett annat viktigt ord under 2023. Vi ser påverkanskampanjer i vår omgivning och "fake news" har blivit ett begrepp som inte går att ignorera. Tidigare funderade vi mer över hur vi tillhandahåller information och når ut till olika språkgrupper och andra grupperingar, idag behöver vi dessutom skapa ett förtroende över att vår information är tillförlitlig och äkta. Vi behöver arbeta mer med informationshantering och informationssäkerhet.

Långsiktiga trender för valnämndens verksamhet, alldeles utan extraordinära händelser, är en allt svårare situation att rekrytera röstmottagare. Det sätt vi organiserar oss på idag är helt beroende av ett ideellt engagemang och det blir sårbart. Något som har uppmärksammats är att de som fortsatt är intresserade av att arbeta som röstmottagare i större utsträckning än tidigare tittar på grannkommuner och var man kan få störst ersättning för insatsen. Med en sådan trend blir det viktigt att kommunen i större utsträckning kan använda befintlig personal till att arbeta i genomförandet av val, som röstmottagare eller andra uppgifter.

9.3 Ekonomi

Intäkter

Bidrag som kommunen erhåller för genomförande av val är ett generellt bidrag som redovisas på gemensamma verksamheter. Eftersom beslut om hur generella bidrag ska hanteras i dagsläget ska beslutas av kommunfullmäktige när bidraget har erhållits budgeterar nämnden med beräknade intäkter. Det är i dagsläget inte känt hur stort bidraget kommer att vara utan är en uppskattning utifrån tidigare år.

Arvoden

Det nya arvodesreglementet som gäller från med 2023 innebär högre kostnader för arvoden till nämndens ledamöter. Även arvode till röstmottagare har höjts i samband med valet 2022 och ytterligare översyn av arvode kan vara nödvändigt. Direktivet om dygnsvila är ytterligare en faktor som kan komma att påverka kostnader för arvoden till röstmottagare. Detta genom att det skulle kunna behövas fler förordnade valarbetare och därmed högre kostnader för utbildning samt fler ordföranden per valdistrikt.

Övriga kostnader

Eftersom valnämnden är en mindre nämnd som inte har någon egen anställd personal avropas det administrativa stödet som köpt tjänst från kommunstyrelsens förvaltning. Kostnaden redovisas som köp av tjänst (övriga kostnader). I dag har nämnden budget för administrativt stöd motsvarande en 30 procentig tjänst för ett år då något val inte ska genomföras och en 50 procentig tjänst hela året samt en 50 procentig tjänst under 8 månader under ett valår. För att säkerställa uppgifter i sin verksamhet om registrering av administration, säkerhet, kommunikation, kundkontakt, HR, ekonomi, IT, inköp, chefsstöd, med mera, samt sitt grunduppdrag om möjliggörande av rättssäkra val bedöms behovet av budget till 1,5 årsarbetare alla år och därtill ytterligare en heltidstjänst under ett valår för att samordna och handlägga valarbetet. Kostnad för de utökade behoven beräknas till 1 mnkr per år (för ett icke valår 2025, 2027 och 2028), och 1,2 mnkr för ett valår (2026).

Även valnämndens IT-system behöver uppdateras. Idag ingår detta i Troman som bekostas av kommunstyrelsens förvaltning. Kostnad för detta kan i dagsläget inte preciseras utan valadministrationen avser att återkomma i frågan inför budgetunderlag 2026.

Driftredovisning (belopp i mnkr)	Utfall 2023	Budget 2024	Budget 2025	Budget 2026	Budget 2027	Budget 2028
Intäkter	0	0,9	0	0,9	0	0
Personalkostnader	-0,2	-1,2	-0,2	-1,7	-0,2	-0,2
Övriga kostnader	-0,2	-1,2	-0,3	-1,2	-0,3	-0,3
Nettokostnader	-0,4	-1,5	-0,5	-2,0	-0,5	-0,5

9.4 Personal- och kompetensförsörjning

Det behöver se ut på ett annat sätt hur valnämndens interna verksamhet organiseras och administreras, för att skapa en större robusthet och kontinuitet, men även större rättssäkerhet och lagefterlevnad i myndighetsfrågor av allmän karaktär. Det behövs flera professioner kopplade till valnämndens verksamhet, inte bara "en administratör". Budgetunderlag för 2025-2028 beskriver behovet om stärkt bemanning för att komma tillrätta med tidigare brister i valnämndens verksamhet.

För att säkerställa röstmottagning och andra resurser för att genomföra säkra val behöver vi arbeta med val som en hela-kommunen-fråga och ta fram en riktning för hur det kan se ut. Detta gör vi genom en organisatorisk förflyttning, där vi arbetar mer processorienterat över hela organisationen.